

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

S T U D Y

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

PUDUNGWANA 2016

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Pampiri ena e na le maqephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA A**

- 1.1 Kgomohadi. ✓ (1)
- 1.2 Motjetje. ✓ (1)
- 1.3 Ho oma nthane. ✓ (1)
- 1.4 O tshabana le ngwana enwa wa hao. ✓ (1)
- 1.5 Ke taba ya ho bolotswa ha Sebolelo hobane ho ya ka setso sa Maafrika barwetsana ba lokela ho iswa lebollong, ho ilo rutwa ka tsa sesadi pele ba ka nyalwa. ✓✓ (2)
- 1.6 - O ile a thunya mofufutso. ✓
- O ile a phahamisa molomo empa lentswe le sa tswe. ✓
- Mosadi wa hae ha a sa utlwe karabelo ya monna, a hla a tseba hore kgomo e wetse.
- A di kena a sa itheke morwalo. (2)
- 1.7 Phoofolo e ka rekiswa neng kapa neng ha monga yona a se a rata ✓ athe ngwana yena o lokela ho rerwa. ✓ (2)
- 1.8 O bolela hore o a mo latola/hanana le taba tsa hae tsa marato/hohang ha a batle ho ratana le mora wa morena/ha a mo rate. ✓✓ (2)
- 1.9 Ke letona la morena/morumuwa hobane o ne a romilwe ke morena/O sebeletsa morena. ✓✓ (2)
- 1.10 - Ke motho ya bohlale/ya nang le boikokobetso, hobane ha a kene ditaba tsa banna feela ka sehlotho, a sa kopa tumello. ✓✓
- Ke motho ya bohlale, hobane o hlokometse hore monna wa hae o mathateng a ho araba Motjekola, a batla tsela ya ho kena ditaba tseo ka bohlale.
- Ke motho ya nang le tlhompho hobane o ile a kopa tumello ya ho kena ditaba tsa banna/bontate.
- Ke motho ya nang le tlhompho hobane o ile a kopa tumello ya ho kena ditaba tsa banna/bontate.
E le nngwe feela. (2)
- 1.11 B/Tshwantshanyo/Papiso hobane Motjekola o hlakisa seo a se buang ka ho bapisa/tshwantshanya diketso tsa Nthunya tsa ho tshaba moradi wa hae jwalo ka ha motho a tshaba maru/. ✓✓ (2)
- 1.12 - Nnete, hobane o ile a fa Mmasebolelo monyetla wa ho hlahisa lentswe/ho kena ditabeng tseo a neng a di bua le mohatsae/hobane o ile a kopa Mmasebolelo hore a se bue a eme empa a dule fatshe. (2)
- 1.13 Di lwantshana le wona ka tsela ya hore ditabeng tsa tema ena, maikutlo a Sebolelo, a a hatellwa, athe Molao wa Motheo wa Afrika-Borwa o hlompha ditokelo tsa bohle. ✓✓ (2)

1.14 E, hobane mohlomong ke ne nka rata hore moradi e be mofumahadi.✓✓

KAPA

Tjhe, hobane moradi wa ka o ne a ile a hla a hlakisa hore ha a rate mora eo wa morena. (2)

TEMA YA B

1.15 Ho thuha malapeng.✓ (1)

1.16 Tse 21 ✓ (1)

1.17 Ho tlatlapa mabenkeleng ho thata ho feta ho tlatlapa matlong hobane mabenkelng ho na le dikhemera, balebedi jj. ha malapeng a mangata tshireletso eo e fokola.✓✓ (2)

1.18 Ke setjhaba/mapolesa, hobane ke tokelo ya baahi bohle ho nnetefatsa hore kgutso, kgotso le botsitso di a rena naheng ya bona.✓✓ (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2**

	Qotso		Dintlha tse lebelletsweng
1.	'Ka hoo ho bohlokwa haholo ho ba le sepheo ha o bitsa kopano, hobane seo se tla tataisa le ho potlakisa kopano ya hao'	1.	Ho bohlokwa haholo ho ba le sepheo nakong eo o bitsang kopano.
2.	'Ha o bitsa kopano a ko tebise maikutlo hodima ditho tse tla bang le seabo kopanong eo'	2.	Mema ditho tse tla ba le seabo kopanong.
3.	'Ha o se o le ka kopanong, maneha lenanetsamaiso la hao pepeneneng moo le bonwang ke bohle, sena se ka tlisa tshebedisanommoho dithong tse tlileng kopanong'	3.	Maneha lenanetsamaiso la kopano pepeneneng.
4.	'Baetapele ba bang ha ba hlomphe nako! Nnetefatsa hore o qala le ho phethela kopano ya hao ka nako'	4.	Qala le ho phethela kopano ya hao ka nako.
5.	'Ka mehla etsa bonnete ba hore batho ba tima diselefounu ebile ha ba tle le disebediswa tse ka ba sitisang ho tsepamisa maikutlo a bona kopanong.'	5.	Nnetefatsa hore batho ba tima diselefounu ebile ha ba tle le disebediswa tse ka ba sitisang kopanong.
6.	'Ditho tsohle tse tlileng kopanong di lokela ho ikutlwa di amohelehile di bile di phuthulohile ho ka ba le seabo kopanong eo.'	6.	Bohle ba tlileng kopanong ba lokela ho fuwa monyetla o lekanang wa ho hlahisa maikutlo.
7.	'Ho batho ba neng ba tiile kopanong, ho bohlokwa hore ba fumane sephetho sa kopano ka potlako.'	7.	Ho bohlokwa hore ba fumane sephetho sa kopano ka potlako.

(Palo ya mantswe = 75)

KGUTSUFATSO E LOKELA HO TSHWAUWA KA TSELA E LATELANG:

Mohlahlobuwa o lokela ho ngola kgutsufatso ya hae ka sebopelo seo a laetsweng ho e ngola ka sona. Kgutsufatso e hlahisitsweng ka sebopelo se seng e tshwauwe.

Bahlahlobuwa ba **tlameha** ho bontsha palo ya mantswe **ka nepo**.

- **Kabo ya matshwao:**

- Matshwao a 7 dintlheng tse supileng. (letshwao bakeng sa ntlha)
- Matshwao a 3 tshebedisong ya puo.
- Matshwao ohle: 10

- **Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a sebedisitse mantswe a hae:**

- Dintlha tse 1–3 tse nepahetseng: kabo e be letshwao le le leng.
- Dintlha tse 4–5 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mabedi.
- Dintlha tse 6–7 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mararo

- **Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a qotsitse dintlha di le jwalo temeng:**

- Ha a qotsitse ntlha e le (1–5) a abelwe letshwao le le leng la puo.
- Ha a qotsitse ntlha tse (6–7) a se abelwe matshwao a puo.

- **Palo ya mantswe:**

- Batshwayi ba nnetefatse palo ya mantswe a sebedisitsweng ke bahlahlobuwa.
- Mohlahlobuwa a se hulelwe matshwao ha a sa bontsha palo ya mantswe kapa ha palo ya mantswe e sa nepahala.
- Ha mohlahlobuwa a fetile/tlotse palo e lebelletsweng ya mantswe, motshwayi a bale ho fihlella qetellong ya polelo e le nngwe ka mora palo ya mantswe a lebelletsweng, mme a se tshwaye kgutsufatso kaofela.

ELA HLOKO:

Mohlala wa palo ya mantswe:

	Polelo			Palo ya matswe
SESOTHO	Ke	a	tsamaya	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 Semonyollane Car Wash.✓ (1)
- 3.2 - Boteng ba nomoro ya mohala papatsong.✓
- Aterese ya E-meili. ✓
- Lebitso la seterata le teng papatsong.
Tse pedi feela. (2)
- 3.3 - Motjhini o hlatswang/motjhini o hlwekisang ka moya (vacuum cleaner)✓
- Poletjhe.
- Sesepe.
- Senkgisamonate.
E le nngwe feela. (1)
- 3.4 Mmapatsi o hlalosa hore ditshebeletso tsa bona ke tse ikgethileng/tse thabisang haholo/tsa boemo bo hodimo.✓✓ (2)
- 3.5 B/ho fihla ka mora nako ya sesolo ho tla o senyetsa menyetla, hobane o tlo lefa tefo e hodimo ho feta ha o ne o tiile nakong ya sesolo.✓✓ (2)
- 3.6 E, polelo ena e ka susumelletsa bareki ho se bapatswang hobane ba ka ya sebakeng seo ditshebeletso di fumanwang ho sona ho ya una ditshebeletso tse hlalotswang ke papatso ena.✓✓ (2)

POTSO YA 4

- 4.1 Sepetlele/Sepetlele sa Naledi.✓ (1)
- 4.2 - Monna ya robetseng betheng o tlanngwe/phuthetswe ka dibandeiji hloohong le maotong.✓
- Ho na le tiripe e hoketsweng ho yena.
- Mofuta wa bethe oo a robetseng ho wona.
- Faele ya mokudi.
E le nngwe feela (1)
- 4.3 Matsatsi a mararo.✓ (1)
- 4.4 Itjhu!.✓ (1)
- 4.5 O bothateng ba hore o tlo tshwarwa hobane ho bonahala ho na le molao oo a o tlotseng kaha lepolesa le emetse ho mo kwalla.✓✓ (2)
- 4.6 E, hobane ha e ne e le metswalle, monna ya apereng yunifomo a ka be a sa mo emela matsatsi a mararo empa a mo fa sebaka sa hore a fole/hlaphohelwe./E, hobane ha ho motswalle ya ka tshosang e mong ka mahlaahlela ha a le bothateng. ✓✓ (2)
- 4.7 E, ke ntho e nepahetseng hobane ho bonahala mokudi a entse tlolo e kgolo ya molao, e lokelang ho mo lebisa tjhankaneng hanghang ha a hlaphohelwa. ✓✓ (2)

(2)
[10]

POTSO 5

5.1	5.1.1	ye ✓	(1)
	5.1.2	ba na le ✓	(1)
	5.1.3	e nngwe ✓	(1)
	5.1.4	a ✓	(1)
	5.1.5	tonetse ✓	(1)
	5.1.6	ba ✓	(1)
	5.1.7	ithoballetse ✓	(1)
	5.1.8	Kgathallwe ✓	(1)
	5.1.9	a ✓	(1)
	5.1.10	-inwele. ✓ -itjele. E le nngwe feela.	(1)
	5.1.11	Ke ho bontsha hore mongodi o sebedisitse lentswe leo ka moelelo osele, o tshwantshisang batjha le dinotshi. ✓✓	(2)
	5.1.12	- Maikutlo a thoriso hobane o rorisa motsamao le moaparo wa batjha/Maikutlo a ho susumelletsa mmadi boemong ba ho hlollwa ha mongodi. ✓✓	(2) [14]
5.2	5.2.1	Ngwana ya sa lleng o shwela tharing. ✓	(1)
	5.2.2	Moleko towe! ✓ Ntja towe! E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.	(1)
	5.2.3	D/Thusang! Ntate o sa kgakgatha mme, hobane ketso eo e etsahala motsotsong/nakong eo a ntseng a bua ka yona/e ntse e etsahala. ✓✓	(2)
	5.2.4	Ke utlwisisa hore ke kgale a bua/a kgalema ntho e le nngwe empa mosadi a sa mo utlwe. ✓✓	(2) [6]
MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:			40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:			80